

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
TRADIȚIE ȘI EXCELENȚĂ

Școala doctorală Științe Economice și Gestiunea Afacerilor

Str. Teodor Mihali nr. 58-60
Cluj-Napoca, RO-400591
Tel.: 0264-41.86.52-5
Fax: 0264-41.25.70
econ@econ.ubbcluj.ro
www.econ.ubbcluj.ro

Teză de Doctorat
Practici și tendințe privind
Directiva de Raportare Non-financiară în UE

PhD Supervisor: Prof. Univ. Dr. Adriana Tiron-Tudor

PhD Candidate: Ecaterina-Monica (Manolachi) Moise

Cluj-Napoca

2022

Contents

Thesis Summary	3
Abbreviations List	7
Tables List.....	8
Figure List.....	8
Introduction	9
1. DEBATES IN THE LITERATURE CONCERNING DEU	13
1.1. An introduction to the DEU	13
1.1.1. Overview	13
1.1.2. DEU.....	14
1.2 Methodology	18
1.3 The structured literature review (SLR).....	18
1.3.1 The literature review protocol.....	19
1.3.2 Research questions	19
1.3.3 The literature search process	21
1.3.4 Article impact	23
1.3.5. Define the analytical framework.....	25
1.3.6 Article coding.....	25
1.3.7. Insights and critique.....	27
1.3.8 The future of the DEU.....	33
1.4 Conclusions and research directions	34
2. BEFORE AND AFTER DEU - THE EVOLUTION OF NON-FINANCIAL REPORTING.....	36
2.1 Overview.....	36
2.2 Forms of reporting – the evolution of NFR	37
2.3 Evolution of NFR in UE prior to the publication of DEU.....	38
2.4 Steps until the revision of DEU (2014–2020)	46
2.4.1 The years 2014–2020: an overview of events and public consultations.....	46
2.4.2 Public Consultation on the Review of the DEU (20 February 2020 - 11 June 2020)	50
2.5 The Transposition of DEU at the European Union Level	60
2.5.1 Transposition of the DEU into the national laws of the EU member states	60
2.5.2 The transposition of DEU in Romania.....	66
2.6 Further developments concerning non-financial reporting regulations	70
2.6.1 The proposal for a Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD).....	70

2.6.2 International Sustainability Standards	72
2.7. Discussion and Conclusions regarding DEU and its transposition in national laws	74
3. THE DEU MANDATORY DISCLOSURE IMPACT ASSESSMENT – EVIDENCE FROM ROMANIA	78
3.1. Introduction.....	78
3.2. Literature review	78
3.3. Theoretical background	80
3.4. Methodology	85
3.4.1 Sampling and data collection	85
3.4.2 Research Method	86
3.5. Results and discussions	92
3.5.1. Results for the first two research questions RQ1 & RQ2.....	92
3.5.2 Empirical results (RQ3)	99
3.6. Conclusions, contributions and limits of the study.....	104
Further developments.....	105
General conclusions	108

Rezumatul tezei

Obiectivul acestei cercetări este de a contribui la dezvoltarea cunoștințelor în domeniul raportării corporative, cu un accent special pe raportarea nefinanciară (NFR) în cadrul particular al Directivei de raportare nefinanciară (Directiva 2014/95/UE, denumită în lucrarea noastră DEU) prin trei direcții. În primul rând, prin efectuarea unei analize structurate a literaturii, pentru a vedea în ce direcții se concentrează literatura și unde există lacune în acest domeniu. În al doilea rând, prin explorarea evoluției NFR de-a lungul timpului în raport cu reglementarea, de la raportarea voluntară la raportarea obligatorie, urmată de o privire asupra modului în care s-a transformat DEU la nivel european. În al treilea rând, prin efectuarea unei analize empirice a evoluției raportărilor nefinanciare și identificarea factorilor care influențează acest tip de raportare printr-un studiu asupra companiilor românești.

Primul capitol al acestei teze prezintă o revizuire structurată a literaturii (SLR) analizând lucrări științifice care dezbate DEU din diferite perspective în perioada 2014 - iulie 2021. Perioada de timp studiată a reflectat diferite etape ale literaturii DEU. În primul pas, cercetătorii încearcă să critice regulile DEU, recunoscând în același timp beneficiile și dezavantajele acestei directive.

În a doua fază, cercetătorii încearcă să arate nivelul de raportare a informațiilor nefinanciare (NFI) a companiilor înainte de aplicarea DEU. De exemplu, au existat studii care au arătat că unele state membre au un interes scăzut pentru a publica informații nefinanciare (de exemplu, Dumitru *et al.*, 2017; Matuszak & Róžańska, 2017; Venturelli *et al.*, 2017; Peršić & Halmi, 2018). Deși la nivel european, precum și în unele state membre, studiile dezvăluie un grad bun de prezentare a informațiilor nefinanciare (Carrillo, Chicharro & De La Cruz, 2018; Venturelli *et al.*, 2018). După 2017, odată cu publicarea primelor rapoarte non-financiare conform DEU, cercetătorii investighează impactul DEU. Ei s-au îndreptat spre analizarea calității raportării NFI (de la o abordare neobligatorie la una obligatorie) și au început să studieze factorii care influențează nivelul de raportare al informațiilor nefinanciare.

Astfel, unele studii arată că introducerea DEU a influențat pozitiv raportarea, ducând la o calitate mai ridicată a raportării non-financiare în diferite țări precum Spania (Sierra-Garcia *et al.*, 2018); România (Tiron *et al.*, 2019); Italia (Caputo *et al.*, 2020); Țările de Jos (Hubers & Thijssens, 2020); Danemarca și Germania (Mies & Neergaard, 2020). Alții au arătat că această calitate nu s-a îmbunătățit (Carungu, Di Pietra & Molinari, 2020 (Italia); Cordazzo, Bini & Marzo, 2020 (Italia); Nicolò, Zanellato & Tiron-Tudor, 2020 (SOE-uri europene)), iar un alt studiu a arătat că această calitate a scăzut (Loprevite, Raucci & Rupo, 2020 (Italia)). Noutatea primului capitol este

evidențiată de faptul că contribuie la cea mai recentă revizuire a literaturii DEU (până în iulie 2021). Astfel, acest capitol prezintă cele mai abordate subiecte din literatura despre DEU, putând fi observate deficiențele din această literatură și oferind noi perspective și domenii de cercetare cu referire la DEU.

Al doilea capitol își propune să treacă în revistă cele mai importante momente privind practicile și reglementările de raportare corporativă cu privire la sustenabilitate, mediu și probleme sociale în Europa, de la raportarea nefinanciară neobligatorie la cea obligatorie, prin analizarea circumstanțelor în care s-a dezvoltat raportarea nefinanciară, ajungând a fi reglementată abia în 2014 de către DEU. De asemenea, acest capitol examinează motivele pentru care DEU este propusă spre revizuire în 2020 și discută perspectivele viitoare de cercetare în acest sens. UE a devenit interesată de raportarea nefinanciară încă de la începutul anilor 1990, în ciuda existenței îndelungate a contabilității sustenabile, care exista încă din anii 1960.

Criza financiară globală a creat mediul perfect pentru ca reglementările europene să intervină și să impună cerințe de raportarea nefinanciară. După ani de dezbateri, raportarea informațiilor nefinanciare a fost reglementată (în 2014), în ciuda obstacolelor pe care le-a avut în calea sa (de exemplu, rezistența germană). Cu toate acestea, DEU este considerată destul de flexibilă, ceea ce este un dezavantaj.

Flexibilitatea oferită de DEU cu privire la marea libertate a companiilor în alegerea a ce informații nefinanciare să prezinte, în ce format, precum și în alegerea cadrului de raportare, duce la anumite consecințe. Și anume, comparabilitatea, consistența și uniformitatea sunt limitate și greu de realizat, iar compararea performanțelor companiilor de către părțile interesate va fi dificilă, chiar și în aceeași industrie (Eccles & Spiesshofer, 2015). În plus, DEU nu aplică reglementări puternice și precise de prezentare a informațiilor, de aceea este considerată neclară, deoarece nu este specifică în ceea ce privește materialitatea informațiilor, de exemplu care și ce sunt aceste tipuri de informații (Eccles & Spiesshofer, 2015; Aureli *et al.*, 2018).

După multe consultări publice, Comisia Europeană (CE) a anunțat în 2018 că DEU va fi revizuită. Astfel, CE a venit în 2021 cu mai multe propuneri de revizuire a DEU în ceea ce privește extinderea sferei de raportare a informațiilor nefinanciare, asigurarea NFI, raportarea NFI într-un singur raport și dezvăluirea lor în format digital, creând cadre de raportare europene obligatorii.

În cele din urmă, dintr-o perspectivă la fel de importantă, acest capitol explorează modul de transpunere a DEU la nivel european, cu o examinare specială pe cazul României. Diferențele de transpunere a DEU se datorează diverșilor factori, cum ar fi istoria țărilor în ceea ce privește politicile de responsabilitate socială și culturile guvernamentale; preexistența normelor și practicilor interne naționale; legile naționale privind raportarea NFI; diferențele culturale din interiorul Europei între țările membre (Arraiano & Hategan, 2019; Aureli, Salvatori & Magnaghi, 2020).

În cazul României, vorbim despre o țară în curs de dezvoltare, fără un istoric privind existența unor legi anterioare apariției DEU în ceea ce privește raportarea CSR. Prima reglementare existentă privind raportarea anumitor informații nefinanciare este aplicabilă numai companiilor listate. Pentru companiile listate este obligatorie raportarea informațiilor referitoare la angajați, mediu,

managementul riscurilor, politicile companiei și informațiile viitoare (Reg. CNVM Nr. 1/2006), iar pentru restul companiilor, nelistate au existat câteva recomandări legate de dezvăluirea voluntară a mai multor informații în cazul în care compania o consideră utilă (Tiron *et al.*, 2020). În România, DEU este parțial implementată în legislația națională prin Ordinul Ministerului Finanțelor Publice (MFP) nr. 1938 / 2016 și actualizat prin Ordinul MFP nr. 3456 / 2018. Obligația de a include în raportul administratorilor o declarație nefinanciară revine tuturor societăților comerciale din România, care depășesc limita de a avea un număr mediu de 500 de angajați în cursul exercițiului financiar, începând cu anul 2020 (raportare pentru anul 2019). Capitolul 2 oferă cititorului o viziune amplă și cuprinzătoare asupra evoluției raportării NFI de-a lungul timpului, permițându-i cititorului să înțeleagă abordarea raportării non-financiare și contextul în care a apărut DEU și modul în care această reglementare a fost transpusă în legile statelor member UE (precum și în România).

Ultimul capitol, bazat pe teoria instituțională și teoria modernă, investighează empiric în contextul românesc dacă nivelul de raportare a informațiilor nefinanciare s-a modificat după transpunerea DEU în reglementările naționale. Eșantionul este compus din companii listate la Bursa de Valori București (BVB) cuprinse în BET Plus. Mai mult, studiul încearcă să explice principalii factori de influență care au contribuit la acest proces. În primul pas, o analiză manuală a conținutului rapoartelor (Krippendorff, 2013) este efectuată în urma unei liste de verificare formată din unsprezece elemente în conformitate cu Ghidul privind raportarea informațiilor nefinanciare al Uniunii Europene 2017/C215/01(EUG), listă utilizată și de Manes *et al.* (2018) incluzând: Model de afaceri; Politica și procesul de diligență; Rezultat; Principalele riscuri și managementul acestora; Indicatori-cheie de performanță; Probleme de mediu; Aspecte sociale și legate de forța de muncă; Respectarea drepturilor omului; Combaterea corupției și a dării de mită; Cadrul de raportare; Informații despre diversitatea conducerii.

Pentru a examina tendința prezentării informațiilor nefinanciare în procesul de trecere de la raportarea voluntară (2016) la raportarea obligatorie (2017-2020), utilizăm analiza descriptivă. În plus, aplicând Modelul Tobit pentru datele noastre de tip panel, am examinat prezența unei legături importante între indicii de dezvăluire a informațiilor non-financiare și unele variabile privind dimensiunea, industria, performanța, tipul de raportare și situația pandemică a entităților incluse în eșantion.

Rezultatele arată că nivelul de raportare al informațiilor non-financiare în cazul companiilor românești a crescut, în perioada tranziției de la raportarea voluntară la raportarea obligatorie. Prin urmare, putem spune că legea a avut un impact pozitiv asupra raportării informațiilor non-financiare. Cele mai multe dintre informațiile non-financiare prezentate de companii se referă la probleme sociale și ale angajaților, iar cele mai puține sunt prezentate cu privire la cadrele de raportare. Cele mai multe informații nefinanciare sunt prezentate de companiile din sectoarele Utilități și Petrol & gaze (care sunt sectoare sensibile), iar cele mai puține informații nefinanciare sunt raportate de companiile din sectorul financiar. În plus, am identificat principalii factori/determinanți ai nivelului de dezvăluire a informațiilor.

Mărimea companiei (măsurată prin activele totale și logaritmul natural al totalului angajaților), performanța companiei (măsurată prin pârghie – “leverage”), tipul de raport (daca este impus de

DEU) și impactul pandemiei au fost factorii care determină amploarea dezvăluirii informațiilor nefinanciare în eșantionul nostru. DEU are un efect pozitiv asupra nivelului de prezentare a NFI în cazul companiilor românești; acest lucru poate fi observat prin creșterea nivelului de raportare de la an la an. Cu toate acestea, există încă o lipsă semnificativă de informații care trebuie completată de companiile din eșantionul nostru și este probabil ca acest lucru să fie rezolvat acum, odată cu revizuirea DEU de către CE. Noutatea capitolului trei se reflectă în studiul nostru empiric asupra firmelor românești, care contribuie și umple un gol în literatură, și anume lipsa unor studii longitudinale în contextul estic despre efectele pe termen lung ale DEU, precum și lipsa de cercetare care examinează potențialii determinanți ai DEU.

Teza actuală aduce diverse contribuții; rezultatele obținute fiind importante pentru diferiți utilizatori, precum autoritățile de reglementare (de exemplu CE care intenționează să revizuiască DEU), practicieni, cercetători/membri ai mediului academic.

Rezultatele noastre oferă contribuții relevante, plasându-se alături de lucrările existente din domeniul emergent de cercetare privind calitatea și valoarea prezentării informațiilor nefinanciare și joacă un rol important în discuțiile cadrelor universitare și practicienilor cu privire la NFR, care necesită investigații suplimentare. În plus, studiul empiric pe care l-am realizat oferă o investigație a rezultatelor prezentării informațiilor nefinanciare reglementate, prin evaluarea nivelului de dezvăluire a elementelor NFI și prin identificarea factorilor determinanți ai acestora, fiind prima încercare de investigație a impactului DEU în România pe o perioadă de 5 ani.

Rezultatele noastre aduc valoare procesului de percepție și înțelegere a efectului legislației guvernamentale privind publicarea informațiilor nefinanciare prin prisma teoriei instituționale și izomorfismului (Di Maggio și Powell, 1983).

Keywords: Raportare non-financiară, Directiva 2014/95/UE, raportare corporativă, informații nefinanciare, sustenabilitate;